

ถาม-ตอบ

ถาม: ทำงานที่ธนาคารเลือด โรงพยาบาลทั่วไป ของกระทรวงสาธารณสุข ทราบว่ามีภาคบริการโลหิตที่รับตรวจ *infectious markers* ในโลหิตผู้บริจาค ขณะนี้ทางโรงพยาบาลยังคงตรวจเองอยู่ ถ้าจะส่งตรวจที่ภาคฯ มีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร และควรชี้แจงกับผู้บริหารอย่างไรว่าเราไม่ควรตรวจเอง เพราะที่โรงพยาบาลมีทั้งเครื่องมือ และคนอยู่แล้ว

ตอบ: การตรวจทางห้องปฏิบัติการต้องมีการควบคุมระบบคุณภาพ ซึ่งศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ได้ดำเนินการจนภาคบริการโลหิตแห่งชาติทุกแห่ง ได้รับการรับรองระบบบริหารงานคุณภาพ ISO 9001 : 2000 จากสถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ

การตรวจทางห้องปฏิบัติการทางธนาคารเลือดมีอยู่หลายขั้นตอน อาจแยกออกเป็น การตรวจโลหิตผู้บริจาค โลหิตและการตรวจโลหิตผู้ป่วย รวมทั้งการตรวจความเข้ากันได้ของโลหิตผู้บริจาคและผู้ป่วย (crossmatching)

การตรวจโลหิตผู้ป่วยควรเป็นหน้าที่โดยตรงของธนาคารเลือดในโรงพยาบาล ซึ่งจะต้องมีระบบควบคุมคุณภาพมิให้เกิดการผิดพลาดทั้งทางด้านเทคนิคการตรวจ และการระมัดระวังมิให้มีการเจาะตัวอย่างโลหิต และให้โลหิตผิดคน การควบคุมระบบคุณภาพดังกล่าวจึงต้องอาศัยการกำหนดมาตรฐาน การเขียน SOP, WI การมี data, record, แบบฟอร์มที่รัดกุม และการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องเช่น แพทย์ พยาบาล ผู้ใช้โลหิต รวมทั้งมีการปรับปรุงพัฒนาระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อลดความผิดพลาดและการสูญเสีย

การตรวจโลหิตผู้บริจาคโลหิตก่อนนำไปใช้ ควรเป็นหน้าที่โดยตรงของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติและภาคบริการโลหิตแห่งชาติ เพราะจะทำให้

1. การตรวจกรองคุณภาพโลหิตผู้บริจาคโลหิตได้

มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

1.1 การตรวจหมู่โลหิตผู้บริจาคโลหิตโดยภาคบริการโลหิตแห่งชาติ อาจป้องกันความผิดพลาดในการสลับหลอดทดสอบกับโลหิตในถุง ในระหว่างการเจาะเก็บโลหิตและออกหน่วยเคลื่อนที่ อันเป็นการป้องกันการให้โลหิตผิดหมู่

1.2 การเลือกน้ำยาตรวจ *infectious markers* ที่ได้คุณภาพ โดยดูทั้งจากผลการประเมินของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และผลการประเมินน้ำยาของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ที่มี panel serum ที่มีระดับไวรัสในปริมาณที่ต่ำมาก ทำให้ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติสามารถตัดสินใจเลือกน้ำยาที่มีคุณภาพดีและเหมาะสมสำหรับการตรวจกรอง และสามารถตรวจกรองครบทุกตัวตามนโยบายระดับชาติ เช่น anti-HCV และ HIV Ag

1.3 ในการตรวจ *infectious markers* ทุก markers นอกจาก control บวก และ control ลบ จากน้ำยาของบริษัทแล้ว ยังต้องมี sample control ที่เป็น low positive sample ใส่อยู่ด้วยทุก run ซึ่งจะเป็นการประกันคุณภาพของการตรวจในการ run ครั้งนั้นว่าผลการตรวจเชื่อถือได้

1.4 ในตัวอย่างโลหิตที่ให้ผลบวก ทางภาคบริการโลหิตแห่งชาติจะตรวจซ้ำจากสายป้อนของยูนิตดังกล่าวเพื่อป้องกันความผิดพลาดซึ่งทำให้ unit cost ของการตรวจ *infectious markers* ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติสูงกว่าทางโรงพยาบาล แต่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติก็ได้คิดค่าใช้จ่ายส่วนนี้เพิ่มเติม

2. มี record และ data ของผู้บริจาคโลหิตอย่างเป็นระบบและอยู่ในคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถจะนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในทุกๆ ด้าน เช่น การจัดงานพระราชทานเข็มที่ระลึกผู้บริจาคโลหิต การทราบจำนวนผู้บริจาคโลหิตใหม่ ผู้บริจาคโลหิตประจำ อัตราส่วนผู้

บริจาคโลหิตหญิงและชาย เปอร์เซ็นต์บวก-ลบของเชื้อไวรัสต่างๆ เป็นต้น

3. โรงพยาบาล ไม่ต้องรับผิดชอบต่อการผิดพลาดในการตรวจทางห้องปฏิบัติการ (ถ้ามี) รวมถึง transfusion transmitted infectious อันเป็นผลสืบเนื่องจาก window period

4. ลดภาระงานของโรงพยาบาล จะทำให้บุคลากรทางห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาลมีเวลาที่จะไปดูแลและพัฒนางานทางบริการผู้ป่วยได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีโอกาที่จะมาเบิกผลิตภัณฑ์โลหิตอื่นๆ ที่ไม่สามารถเตรียมเองได้จากภาคบริการโลหิตแห่งชาติ อาทิ เช่น cryoprecipitate, หมู่โลหิต Rh ลบ เกล็ดโลหิต น้ำยาตรวจหมู่โลหิต และเซลล์มาตรฐาน เข็มที่ระลึกรู้บริจาคโลหิต โพสต์เตอร์ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

สำหรับขั้นตอนการส่งตรวจที่ภาคบริการโลหิตแห่งชาติ มีดังนี้ :-

1. แจ้งวัตถุประสงค์เป็นสมาชิกส่งตรวจที่ภาคบริการโลหิตแห่งชาติ ที่ใกล้โรงพยาบาลของท่านที่สุด มายังศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ

2. การนำส่งตัวอย่างโลหิตที่จะให้ตรวจ ต้องบรรจุหลอดแก้ว ขนาด 13x10 mm ปิดจุก จำนวน 2 หลอด โดยเป็น clotted blood 1 หลอด ACD blood 1 หลอด และสายปล้อง bag ความยาว 13 ซม. ติด barcode ไม่ให้ทับหมายเลข bag 1 ปล้อง

3. กรอกประวัติผู้บริจาคโลหิต

4. ในการนำส่งตัวอย่างโลหิต ขอให้โรงพยาบาลจัดส่งโดยบรรจุในกล่องโฟม หรือกระติกน้ำแข็งให้มิดชิด พร้อมบรรจุน้ำแข็งให้เพียงพอกับระยะเวลาในการเดินทางไปยังภาคบริการโลหิตแห่งชาติ

5. ขอให้โรงพยาบาลแจ้งกำหนดเวลาที่จะส่งตัวอย่างโลหิตที่จะส่งตรวจที่ภาคบริการโลหิตแห่งชาติ ในแต่ละเดือน ให้ภาคบริการโลหิตแห่งชาติ ทราบก่อนการนำโลหิตส่งตรวจ และหากมีการเปลี่ยนแปลง กรุณาประสานงานให้เจ้าหน้าที่ภาคบริการโลหิตแห่งชาติ ทราบด้วย

พญ.รัชณี โอเจริญ
ผู้อำนวยการศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ
สภากาชาดไทย